

वाशिवाय प्रति हेक्टरी २० ते २५ टन चांगले कुजलेले शेणखत वापरावे. खताच्या शिफारशीनुसार ५०% नत्र, १००% स्फुरद, १००% पालाश व १००% गंधक लागवडीपूर्वी घ्यावे. राहिलेले ५०% नत्र २-३ हफत्यात युरियाद्वारे पाण्या अगोदर विभागून घ्यावे.

नत्राची सर्व मात्रा रोपाच्या लागवडीनंतर ६० दिवसांच्या आतच घ्याव्यात. सूक्ष्म अन्नद्रव्ये जमिनीतून घायची झाल्यास ती लागवडीनंतर ३० ते ४५ दिवसापर्यंत घ्यावीत. सूक्ष्म अन्नद्रव्ये फवारणीद्वारे घावयाची झाल्यास ४५ दिवसांनी एकदा व ६० दिवसांनी दुसऱ्यांदा घ्यावीत.

ठिबक सिंचनाद्वारे खत व्यवस्थापन :

ठिबक सिंचन पद्धत कांदा पिकासाठी योग्य आहे. कारण ठिबक सिंचनातून विद्राव्य खते देता येतात. त्यामुळे खते देण्याची मजुरी वाचते तसेच खतांच्या कमी प्रमाणात मात्रा अनेक वेळा देता येतात यामुळे खतांची कार्यक्षमता वाढते व खताची २० ते ३० % बचत होते व उत्पादनातही वाढ होते.

राष्ट्रीय कांदा व लसूण संशोधन केंद्राच्या शिफारशीनुसार रब्बी हंगामातील कांदा पिकासाठी प्रति हेक्टरी १५० : ५० : ८०.५ कि. नत्र, स्फुरद, पालाश व गंधक घ्यावे. यातील ३३% नत्र, १०० % स्फुरद, १००% पालाश, व १००% गंधक लागवडीपूर्वी घ्यावे. राहिलेले ६७% नत्र युरियामधून ७ हफत्यात विभागणी करून ठिबक सिंचन पद्धतीद्वारे घ्यावे म्हणजे कांदाच्या उत्पादनात वाढ होते.

तण नियंत्रण :

१. ऑक्झिफ्लुराफेन १ मिली अथवा पेंडीमथिलीन ४ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून लागवडीनंतर तीन दिवसांनी फवारणी करावी अथवा
२. ऑक्झिफ्लुराफेन १ मिली+ क्लिझॉलफॉस इथाइल २ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून लागवडीनंतर २० दिवसांनी जमिनीत ओलावा असतांना फवारणी करावी.

तपनाशकाच्या वापरान्वयतिरिक्त लागवडीनंतर ४०-५० दिवसांनी हलकी निंदणी करावी.

पीक संरक्षण :

कांदा पिकावर मुख्यतः फुलकिडे (श्रीप्स) या किडीचा आणि जांभळा करपा (पर्पल ब्लाच), तपकिरी करपा (स्टेमोफिलियम ब्लाईट), काळा करपा (कोलेटोट्रायकम ब्लाईट) या रंगांचा प्रादुर्भाव होतो. फुलकिडे पानातील रस शोषून घेतात त्यामुळे पाने वेडी वाकडे होतात. त्याचा उत्पादनावर परिणाम होतो. ह्या किडीच्या नियंत्रणासाठी कार्बोसल्फान १ मिली अथवा डेल्टामेथ्रीन १ मिली अथवा फिप्रोनिल

१ मिली अथवा प्रोफेनाफॉस २ मिली प्रति लिटर या प्रमाणे १० ते १५ दिवसांच्या अंतराने आलटून पालटून फवारणी करावी. निम तेल, करंज तेल, व्हॉरिसिलियम, बिन्हेरिया इत्यादींचा वापर करूनही जैविकरित्या फुलकिडीचे नियंत्रण करता येते. गहू आणि मका सारख्या सापळा पिकांची शेताभोवती पेरणी करावी.

जांभळा आणि तपकिरी करपा रोगांमुळे पानांवर अनुक्रमे जांभळ्या व तपकिरी रंगाचा डाग दिसतात. तर काळा करपा रोगांमुळे पानांवर काळ्या रंगाचे ठिपके आढळतात. करपा रोगांमुळे पाने हळूहळू जळून नष्ट होतात. करपा रोगाची लक्षणे दिसताच मॅन्कोझेब २.५ ग्रॅम अथवा क्लोरोथॅलोनील २ ग्रॅम अथवा रोक्रोल २ ग्रॅम प्रति लिटर प्रमाणे १० दिवसांच्या अंतराने आलटून पालटून फवारणी करावी. काळा करपा रोगासाठी ब्राविस्टीन १ ग्रॅम किंवा झावरम ३ ग्रॅम प्रति लिटर प्रमाणे १०-१५ दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. करील रोग अथवा किडीच्या बंदोबस्तासाठी दोन्ही प्रकारच्या औषधांची फवारणी एकत्रित्या करता येते. कांदा पिकावर कोणत्याही औषधांची फवारणी करतांना द्रावणात चिकट द्रव्य वापरणे महत्वाचे आहे. प्रथम पाण्यात चिकट द्रव्य मिसळवून नंतर औषधे मिसळवावीत.

भिमा किरण

भिमा रेड

अधिक माहितीसाठी संपर्क

श्री. भरत टेकमर

उद्यानविद्या विभाग,

कृषि विज्ञान केंद्र, नारायणगाव. (पुणे)

डॉ. बी. एस. राजपूत

कार्यक्रम समन्वयक

ग्रामोन्नती मंडळाचे,

कृषि विज्ञान केंद्र

नारायणगाव (पुणे)

☎ : ०७०२८७७९७७७

www.kvknarayangaon.org
email. gmknkv@rediffmail.com

कांदा

• निर्मिती अर्धसहाय्य •

प्रकल्प संचालक आत्मा, पुणे

कृषि भवन, शिवाजीनगर, पुणे - ४११ ००५

फोन : ०२०-२५५३०४३९

ईमेल : pdalmapune@gmail.com

कांदा सुधारित जाती व अन्नद्रव्य व्यवस्थापन

कांदा हे व्यापारीदृष्ट्या सर्वात महत्वाचे भाजीपाला पीक आहे. भारतीयांच्या आहारात कांद्याचा सर्रास वापर केला जातो. कांद्याचे वाळवलेले काप आणि पावडर यांना परदेशात मोठ्या प्रमाणात मागणी आहे. कांदा पिकविण्याच्या राज्यात क्षेत्र आणि उत्पादन या दोन्ही दृष्टीने महाराष्ट्र राज्य आघाडीवर आहे.

कांद्याच्या आदर्श जातींची वैशिष्ट्ये कोणती असा प्रश्न शेतकरी व कांद्याची साठवण करणारे यांना पडतो. कांद्याच्या जाती हंगामानुसार लावल्या पाहिजेत त्यांची माहिती पुढीलप्रमाणे.

अ. खरीप हंगामातील जाती-

१. बसवंत-७८० :

कांदे गोलाकार असून शेंडयाकडे थोडे निमुळते असतात. रंग आकर्षक लाल असून तो काढणीनंतर ३ ते ४ महिने चांगला टिकून राहतो. रांगडा कांदा (उशीरा खरीप) म्हणून लागवड करता येते. हेक्टरी २५ ते ३० टन उत्पादन मिळते.

२. एन-५३ :

कांदे गोलाकार व चपटे असतात रंग जांभळट लाल असतो. चव तिखट असते. हेक्टरी २० ते २५ टन उत्पादन मिळते.

३. अॅनीफाऊंड डार्क रेड

कांदे आकाराने गोल असतात. रंग गर्द लाल असतो. हेक्टरी २५ ते ३० टन उत्पादन येते. ९० ते १०० दिवसांत कांदे काढणीला येतात.

४. फुले समर्थ

रंग आकर्षक लाल असून कांदा काढणी नंतर ३ ते ५ महिने चांगला टिकतो. खरीप व रांगडा लागवडीकरिता योग्य. हेक्टरी ३० ते ३५ टन उत्पादन मिळते.

ब. रब्बी हंगामातील जाती-

१. एन २-४-१

कांदे गोलाकार आणि मध्यम ते मोठे असतात. रंग विटकरी असून चव तिखट असते. या जातीची साठवण क्षमता अत्यंत चांगली आहे.

हेक्टरी ३० ते ३५ टन उत्पादन मिळते. साठवणीत ५ ते ६ महिने कांदे चांगले टिकतात.

२. अर्का निकेतन

कांदे गोलाकार बारीक मानेचे आणि आकर्षक रंगाचे असतात. चव तिखट असून साठवणसाठी चांगला कांदा आहे. हेक्टरी ३० ते ४० टन उत्पादन मिळते.

३. अॅनीफाऊंड लाईट रेड

कांदे गोल, मध्यम ते मोठे असतात. चव तिखट असते. हेक्टरी ३० ते ३५ टन उत्पादन मिळते.

३. फुले सफेद

रांगडा आणि रब्बी हंगामासाठी उपयुक्त. कांदे मध्यम ते गोल व रंग पांढरा व चमकदार असतो. प्रक्रिया उद्योगासाठी उपयुक्त. हेक्टरी २० ते २५ टन उत्पादन येते.

क. नवीन जाती :-

भीमा सुपर, भीमा लाल, भीमा राज, भिमा किरण आणि व्ही-१२ व मर्सिडीज आणि काऊनर (युरोपीय देशात निर्यातीसाठी पिवळा कांद्याची जाती)

सूक्ष्म अन्नद्रव्य अभावाची लक्षणे :

कांदा पिकास तांबे, लोह, जस्त, मँगनेज व बोरान या सूक्ष्म द्रव्यांची गरज असते. या सूक्ष्म द्रव्यांमुळे कांद्याची साठवण क्षमता वाढते. कॉपर (तांबे) या सूक्ष्म द्रव्यांच्या कमतरतेमुळे कांदे कडक न राहता मऊ पडतात. कांद्यावरील पापुद्रा ठिसूळ व फिकट पिवळा पडून

गळून जातो. बोरॉनच्या कमतरतेमुळे रोपांची वाढ खुंटते व पातीचा रंग करडा, निळसर पडतो. कोवळ्या पातीवर फिकट पिवळ्या व हिरव्या रंगाचे सरमिसळ डाग दिसतात. कांद्याची पात कडक आणि ठिसूळ बनते. झिक या सूक्ष्म द्रव्यांची उणीव झाल्यास पाने जाड होतात. खालच्या अंगांना वाकतात. पानावर नारंगी, करड्या रंगाचे चट्टे दिसतात.

सूक्ष्म द्रव्यांची कमतरतेची ओळख आणि खारी पटल्यानंतर त्या द्रव्यांची सल्फेटच्या रूपात फवारणी करावी लागते. त्यासाठी झिक सल्फेट ०.१%, मँगनेज सल्फेट ०.१%, कॉपर सल्फेट ०.१%, सल्फेट ०.१%, फेरस सल्फेट ०.२५%, बोरीक अॅसिड ०.१५% अशा प्रमाणात फवारणी करावी. ०.१% म्हणजे १ ग्रॅम पावडर १ लिटर पाण्यात मिसळून फवारावी.

तसेच कांद्याच्या लागवडीपामुन ३५ व ६५ दिवसांनी सिलीकॉनची फवारणी १ मिली प्रति लिटरने केल्यास कांदा रोगास बळी पडत नाही व कांद्याचे उत्पादन वाढते असे दिसून आले आहे आणि लागवडीच्या वेळेस १५० किलो प्रति एकरी सिलीकॉन युक्त खत वापरावे.

सर्वसाधारण जमिनीतील कांदा पिकास ६० दिवसांत व ७५ दिवसांनी चिलेटेड सूक्ष्म अन्नद्रव्ये व पालाश फवारावे म्हणजे कांद्याची फुगवण होते व वजनात वाढ होते.

अन्नद्रव्य व्यवस्थापन :

अन्नद्रव्यांचे व्यवस्थापन म्हणजे जमिनीची सुपिकता टिकवून अन्नद्रव्यांचे पिकांसाठी संतुलित वापर करणे. पिकांच्या वाढीसाठी आवश्यक असणाऱ्या अन्नद्रव्यांची जमिनीतील पातळी संतुलित ठेवणे आणि जमिनीची सुपिकता व उत्पादकता चिरकाल स्थिर ठेवणे.

जमिनीची प्रयोगशळेत तपासणी करून त्याच्या अहवालानुसार रासायनिक, सेंद्रिय, जैविक व सूक्ष्म अन्नद्रव्ये असलेल्या खतांचा संतुलित वापर करणे फायद्याचे असते कारण त्यामुळे भरघोस उत्पादनाबरोबर कांद्याची गुणवत्ता, चकाकी, आकर्षक रंग व योग्य आकारमानाचा कांदा मिळतो. महाराष्ट्रातील कांदा लागवडीसाठी खालीलप्रमाणे खतांची मात्रा द्यावी लागते.

हंगामानुसार खतांची शिफारस

हंगाम	नत्र (कि./हे.)	स्फुरद (कि./हे.)	पालाश (कि./हे.)	गंधक (कि./हे.)
(कि./हे.)				
खरीप	१००	५०	५०	५०
रांगडा	१५०	५०	५०	५०